

Malatya Kanatlı Kilim Dokumaları

Malatya Winged Rug Weaves

Doç.Dr. Songül ARAL

ORCID: 0000-0003-3794-2256 ◆ İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar Ve Tasarım Fakültesi Geleneksel

Türk Sanatları Bölümü ◆ songul.aral@inonu.edu.tr

Özet

Geleneksel Türk El Sanatları içinde yer alan kirkitli dokumalarımıza ait örneklerin Anadolu'da bölgelere göre farklı teknik özellikler gösterdiğini literatürden öğrenmekteyiz. Kirkitli el dokumaları içinde farklılıklarıyla ticari pazarda yer etmiş tarihi bilinen örnekleri ile Doğu Anadolu Bölgesi'nde öne çıkaran Malatya kilimlerine birçok müze gibi yurtdışı koleksiyonlarda da rastlanmaktadır. Malatya kilim dokumalarını Anadolu coğrafyasında yer alan diğer kilim dokumalarından ayıran ve öne çıkaran belirteçlerinden biri büyük ebatlarda dokunmuş olmasıdır. Türkiye geleneksel kilim dokumalarında görülen bölge ve yörelere göre farklı motif ve desen özelliklerinin, Malatya örneklerinde; motiflerin canlı renk geçişleriyle deseni meydana getiren doğal/kök boyalı dokumalar olması turistik pazarda öne çıkarmaktadır.

Kullanılan dokuma tezgâhının yapısı bakımından ve kullanılan araçlar ile tamamı doğal yöntemlerle elde edilen iplikleri yönünden Malatya kilim dokumaları Anadolu ile eşdeğer özellikler taşımasının yanında, yörede kendine has ifadeleri ile motif desen dili hakimiyeti bakımından özgün zenginliğe sahiptir. Malatya kilim dokumalarını desenlerine göre; palaz/s, sandıklı veya göllü, dirijan gözü ak kilim, harar, çibıklı/ cızgılı, şaklı-kanatlı/pencere isimleriyle tanımlandığı bilinmektedir. Çalışmanın *temel amacı*; literatürde yeterince yer almayan Malatya el dokuması kanatlı kilimlerine ait teknik özelliklerin metne aktarılmasıdır, geleneksel ve yöresel el dokumalarına ait alanda yapılacak yeni araştırma çalışmalarına katkı sağlaması ek bilgiler içermesi bakımından *önem* arz etmektedir. Malatya il merkezinde tespit edilebilen, geleneksel kilim dokumaları *evreni* içinden, teknik özellikleri bakımından öne çıkan kanatlı kilimlerden, *örneklem* olarak seçilenler üzerinde kaynak kişilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda *nitel araştırma* bulgularının teknik analizleri yapılmaya çalışılmıştır. Örnekler, 19. ve 20. yüzyıla aittir.

Anahtar Kelimeler: Malatya, Dokuma, Kilim, Kanatlı Kilim, El Sanatları

Abstract

We learn from the literature that the samples of our Kirkitli weavings, which are included in the Traditional Turkish Handicrafts, show different technical characteristics according to the regions in Anatolia. Malatya rugs, which stand out in the Eastern Anatolia region with their known historical examples, which are known in the market with their differences among Kirkitli hand-woven weavings, can be found many museum as well as in foreign collections. One of the distinguishing and prominent indicators of Malatya rug weavings from other rug weavings in the Anatolian geography is that it is woven in large sizes. The fact that different motifs and patterns are seen in traditional rug weavings in Turkey, with vivid color transitions in Malatya samples, stands out in the weaving market. In terms of the loom structure used, the tools and equipment used, Malatya rug weavings have the same characteristics as Anatolia, and they have a unique richness because the dominance of the motif pattern language with its unique expressions in the region. Malatya rug weaving according to their patterns; It is known namely is defined by names such as palaz/s rug, chested rug, white eye rug, harar rug, sticky/zipline rug, winged (sak, window) rug. Main purpose of the this study, It is important to transfer the technical features of Malatya hand-woven winged rugs, which are not sufficiently included in the literature, to the text, in terms of contributing to the studies to be done in the field. A technical analysis of the qualitative research findings was tried to be made on the winged kilims selected as samples among the traditional rug weaving universe, which can be determined in the city center of Malatya, on the basis of the information obtained from the source people. Examples are from the 19. And 20. th century.

Keywords: Malatya, Weaving, Rug, Winged Rug, Handicrafts.

Giriş

Malatya geleneksel düz ve desenli kilim dokumalarına ait tarihi bilgilere disiplinler arası çalışmalardan elde edilen alan araştırmalarından ulaşabilmektedir. Bu makale, varlığı bilinen kilim dokumalarının bir grubunu oluşturan kanatlı kilim dokumaları hakkında detaylı teknik bilgilerin aktarılmasını amaç edinmektedir. Malatya kilim dokumalarını Anadolu coğrafyasında yer alan diğer kilim dokumalarından ayıran ve öne çıkaran belirteçlerinden biri büyük ebatlarda dokunmuş olmasıdır. Türkiye geleneksel kilim dokumalarında görülen bölge ve yörelere göre farklı motif ve desen özelliklerinin, Malatya örneklerinde; motiflerin canlı renk geçişleriyle deseni meydana getiren doğal boyalı dokumalar olması turistik pazarda öne çıkarmaktadır. Kullanılan dokuma tezgâhının yapısı bakımından ve kullanılan araçlar ile tamamı doğal yöntemlerle elde edilen iplikleri yönünden Malatya kilim dokumaları Anadolu ile eşdeğer özellikler taşımasının yanında, yörede kendine has ifadeleri ile motif desen dili hakimiyeti bakımından özgün zenginliğe sahiptir. Malatya kilim dokumalarının desenlerine göre; palaz/s, sandıklı veya göllü, Dirijan gözü ak kilim, harar, çıbıklı/ cızgılı, şaklı (kanatlı/pencere) isimleriyle tanımlandığı bilinmektedir.

Araştırma çalışmasının temel amacı; yazılı ve görsel kaynak taramalarında yeterince yer almayan Malatya el dokuması kanatlı kilimlerine ait teknik özelliklerin ortaya çıkarılması, metne aktarılması ve kilim dokuma alanında yapılacak araştırmalara ek bilgiler oluşturmaktır. Çalışmanın verileri; nitel çalışma yöntemleri kullanılarak saha araştırmasından elde edilen bilgilerden oluşmaktadır. Geleneksel ve yöresel el dokumalarına ait alanda yapılacak yeni araştırma çalışmalarına katkı sağlaması ve ek bilgiler içermesi bakımından çalışma önem arz etmektedir. Malatya il merkezinde ve çevresinde tespit edilen, geleneksel kilim dokumaları evreni içinden, teknik özellikleri bakımından öne çıkan kanatlı kilimlerden, örneklem olarak seçilenler üzerinde kaynak kişilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda nitel araştırma yöntemleri kullanılarak elde edilen bulgularının örneklem grubu üzerinde uygulanması ile dokumaların teknik analizi yapılmaya çalışılmıştır. Örneklem üzerinde inceleme ve gözlem fişi oluşturulmuş, dergi makale şablonu sayfa sınırlandırmasına uygun olması bakımından üç gözlem fişi metne aktarılmıştır. Kaynak kişilerden elde edilen sözlü bilgiler ve kaynak dokumacılar a ait kısa bilgiler metnin sonunda makaleye eklenmiştir. Araştırma sürecinin gelişiminde, araştırmacının daha önce el dokumaları alanında yaptığı akademik alan çalışmalarından elde ettiği deneyime dayalı ve nitel verilere ait gözlem bilgilerinin de harmanlanması ile metne eklenmesinden oluşmaktadır. Örnekler, 19. ve 20.yüzyıla aittir.

Yöntem

Malatya il merkezinde tespit edilen, geleneksel kilim dokumaları evreni içinden, teknik özellikleri bakımından öne çıkan kanatlı kilimlerden, örneklem olarak seçilenler üzerinde kaynak kişilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda nitel araştırma yöntemleri kullanılarak elde edilen bulguların örneklem grubu üzerinde uygulanması ile dokumaların teknik analizleri yapılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın temel amacına uygun olarak; yazılı ve görsel kaynak taramalarında yeterince yer almayan Malatya el dokuması kanatlı kilimlerine ait teknik özelliklerin ortaya çıkarılması, metne aktarılması ve dokuma alanında yapılacak araştırmalara ek bilgiler sağlaması düşünülmüştür. Çalışmanın verileri; nitel çalışma yöntemleri kullanılarak saha araştırmasından elde edilen bilgilerden oluşmaktadır. Geleneksel ve yöresel el dokumalarına ait alanda yapılacak yeni araştırma çalışmalarına katkı sağlaması ek bilgiler içermesi bakımından çalışma önem arz etmektedir. Kaynak kişilerden elde edilen sözlü bilgiler ve kaynak kişilere (dokumacı) ait kısa bilgiler metnin sonunda makaleye eklenmiştir. Araştırma sürecinin gelişiminde, araştırmacının daha önce el dokumaları alanında yaptığı akademik alan çalışmalarından elde ettiği deneyime dayalı ve nitel verilere ait gözlem bilgilerinin de harmanlanması ile metne eklenmesinden oluşmaktadır. Örnekler, 19. ve 20. yüzyıla aittir. Örneklem

üzerinde inceleme ve gözlem fişi oluşturulmuş, makale şablonuna uygun olması bakımından üç gözlem fişi metne aktarılmıştır.

Bulgular

Malatya İli ve Dokuma Hakkında Özet Bilgiler

Bölgenin jeopolitik özelliklerinin yer aldığı yazılı kaynaklarda, Malatya ilinin önemli tarihi ticaret yolları üzerinde bulunan yerleşim birimi olduğu belirtilmekte ve kirkitli ve kirkitsiz el dokumalarına ait ticari hayatın varlığına değinilmektedir.

Osmanlı Devleti salnamelerinde ortaya konulan bilgilere bakıldığında; Malatya’da el dokuması halı ve kilim gibi tefrişat malzemelerinin diğer yerleşim birimlerinde dokunanlara göre daha üstün olduğunun belirtildiği görülmektedir. Ebvali Dere olarak tanımlanan yerde dokunan kilimlerin dikkate değer olduğu bilgisine de yer verilmiştir. Bu birkaç çeşit parçalarla dokunan ince yüzeye sahip, renkli desenlenmiş ve nakış olarak tanımlanmış kilim dokumaların kıymetli olduğu belirtilmiştir. Dokuyucuların bu kilimleri “perde” olarak tanımladıklarına değinilmiştir. Aşiret kızları tarafından üstün beceriyle dokunduğu belirtilmekte, “oldukça uzak, ulaşımın zor ve تنها olduğu coğrafyada zarif imalatın ortaya çıkması, takdir edilecek seviyededir” açıklaması yapılmaktadır. Ayrıca, bazı köy aşiretlerinin isimlerine yer verilmiş özellikle; Kürne Kürecik aşiretleriyle, günümüzde Hekimhan ilçesine bağlı Hasan Çelebi nahiyesinde Nisvan tarafından getirilen yün iplikten yapılan dokumaların imal edildiği belirtilmektedir. Dokumalar ise el halısı, kilim-cicim, seccade, döşemelik ve perdelik dokumalar olarak aktarılmakta ve yakın uzak yerleşim birimlerine gönderilerek ticareti yapılan bu zarif ve işçilikli dokumaların yıllık yüz bin kuruşluk maddi değerle ihracatının yapıldığı bilgisine yer verilmektedir (Yapıcı 2014:146). Güllüoğlu’nun derlemesinde yer alan bilgilerde; Hicri takvime göre belirtilen 1310 yani 1892 yılına tarihlenen Mamure’tül Aziz olarak bilinen salnamesinde verilen özet açıklamada ise; Kazada dokunan halı ve kilimlerin oldukça narin ve göz alıcı yapıda olduğu anlatılmakta, güzel dokunan bu kilimlerin ve halıların geçerli sebep ile alınmasının ve oldukça uzak sayılan yerleşimlerde tekrar ederek öğrenilmiş olmasının hayret verici olduğu ifade edilmiştir (Güllüoğlu 2018:3). Belirtilen yörede yaşayan halkın tamamına yakını esnaf olarak işini sürdürmekte ve ticaretle uğraşmaktadır. 1654’de Malatya’yı gezen ve önemli bilgileri not ederek aktaran Evliya Çelebi’nin “hâsılı hepsi esnaf ve iş sahibidir” cümlesi diğer yazılı resmi idari belgeler ve kaynakların açıklamasını doğrulayan niteliktedir. Malatya ilinin coğrafi özelliklerinin aktarıldığı kaynaklara baktığımızda; Kuzey yönünden Yama Dağları ile platolarından, Batı yönünde ise Nurhak Dağlarının iç bölge uzantılarıyla, Güney yönünde Malatya Toroslarının çevrelediği, Doğu yönünde ise Fırat Nehri - Karakaya Baraj Gölü ile çevrili olduğu aktarılmaktadır. Malatya Bölgesi’nin çöküntü alanlarının İl’in bilinen büyük ovası kendi adıyla Malatya Ovası’nı oluşturduğunu (Malatya 1968:16), yine Güneydoğu yönünde Toroslarla Güneyden ve Kuzeyden dağlara ait kolların arasında yerleşmiş çöküntülere ait alanların üzerinde bölgenin dağılım gösterdiğini belirtilmektedir (Malatya Belediyesi Başkanlığı, 1988: 21). “Malatya isminin nereden kaynaklandığı üzerine farklı bilgilere ulaşmaktayız. Asur kaynaklarında Melide tanımı, Hititlerde Maldiya ismiyle ifade edildiği not düşülmektedir. Hitit İmparatorluğu’nun çökmesiyle birlikte (İ.Ö. 1190) Malatya’ya hakim olan Asurlular, ardından Urartular, Persler, bütün Anadolu dahil Malatya’yı işgal eden Büyük İskender ve mirasçıları Slevkoslar, Malatya ismini Milidya, Melid, Melidi, Meliddu şeklinde ifade etmişler ve kullanmışlardır (Oğuz 1985:5-6). Malatya ilinin adının Hititçe bal anlamına geldiğini, Hititlere ait resimli yazılar olan hiyeroglif kitabelerinde Malatya kentinin, öküz başı ve öküz ayağı şeklinde ifade edildiğini belirtmişlerdir (Malatya İl Yıllığı 1973, s.1). Faroqhi’ nin aktardığı bilgi ise XVI. asırda Malatya’nın tanınmasında öne çıkan özelliğinin “önemli bir ticaret şehri” olmasıdır. XVII.

asrın ortasında, Malatya'yı ziyaret eden Evliya Çelebi'nin notları da bu bilgiyi doğrulamaktadır. Gezin'in notlarında Malatya'dan bahsederken, "hâsılı hepsi esnaf ve iş sahibidir" kaydını düşmesi, XVI.- XVIII. Yüzyıllar arasında bilinen özelliğinden bahsederken, kayda değer bir ticaret kenti olduğu fikrini kalıcı hale getirmektedir. Mezopotamya'nın Karadeniz'e bağlanmasına yol açan Malatya sınırları eski zamanlardan beri önemli yol geçişleri güzergâhındadır. Malatya şehrinin ilçeleri olan, Akçadağ ve Darende' den, Gürün'e oradan Kayseri'ye ve Adıyaman ili üzerinden bir yol ile Antep iline ve bir diğer yolla da güneye Urfa'ya ulaşmaktadır. Bunun sonucunda, Anadolu coğrafyasında merkezi bir konumda ve sürekli akan ticaret yollarının kesişme noktasındadır. Malatya ilinin tarihi bilinen güçlü kadim zamanlarından beri geçen süre zarfında, zamanın içerisinde değerini yitirip yükseltmesi izlenmiş olsa da günümüzde Anadolu'nun önemini koruyan tarihi ticari kültürel bir şehri olarak varlığını sürdürmektedir.

XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Malatya' lı tüccarların yoğun olarak ticaret yaptıkları başlıca şehirler arasında Halep, Şam ve çevresi gelmektedir. Malatya'nın çevresindeki yerleşim birimleriyle bağlantı kuran yolların güzergâhında inşa edilen dinlenme ve konaklama birimleri olan kervansaray ve hanların çokluğu Selçuklulardan, Osmanlılara bu kentin tarihi ve ticarî konumundan kaynaklı öneminin göstergeleridir. Bu yapılar kentin tarihi dokusu içerisindeki ticarî imkânlarına ev sahipliği ve şahitlik eden günümüzdeki turistik mekânlarıdır (Karagöz 2013:1-28). İlin tarihi hakkında bilgiler edindiğimiz yazılı kaynaklarda; kentteki esnaf cemiyetlerinin temelini "dokumacılık ve debbağlık -dericilik" zümrelerinden meydana geldiği bilgisine ulaşılmaktadır. Ayrıca; özellikle dokumacılık ve dokumacılığa ait alt iş kollarının şehrin nüfusunun önemli bir kısmının uğraştığı sanat ve ticaret mesleği olduğu da anlaşılmaktadır. Gezin Evliya Çelebi'nin yine notlarında yer verdiği şehre ait sosyal ve kültürel hayata dair bilgilerden; "şehir halkının bir kısmının pamuk ipliği eğirdiğini, bir kısmının dokumacı olduğunu öğrenmekteyiz. Malatya ilinde el dokumacılığına ait bilgilerin tespiti ve gelişme seviyesinin öğrenilmesi bakımından önemli olan bu bilgilerden, dokumanın önemli miktarda geliri bulunan bir ticari iş kolu olduğunun yanı sıra, yürütüldüğü bezistân ve iplik pazarının mevcudiyeti de anlaşılmaktadır. Ayrıca, Karagöz'e ait bu bilgilendirmelerde, 1657 yılına ait Malatya'nın Şer'iyye Sicil kayıtlarını gösteren notların, 27. sayfasına ait bilginin sol üst köşesinde yer alan; 150 sayılı hallâç kaydının bulunması, bu kısa notun 17.asırda şehirdeki dokumaya ait önemli belge niteliğinin elde edilmesi olarak değerlendirilmiştir. Şehrin çarşısı için Çelebi'nin "bakımlı ve güzel sultanî çarşısı vardır. Her çeşit kıymetli eşyalar bulunur" açıklaması da yer almaktadır. Bu çarşı hakkında ulaşılan belgelerde yapılan açıklamaların iki ünlü pazaryeri tanımlaması ile At Pazarı ve İplik Pazarı yer almaktadır. İplik Pazarı kentte el dokumacılığının ilerlemiş bir iş kolu olduğunu ve devam ettirdiğini açıklamaktadır. Çelebi'nin kaydettiği bu tarihi bilgiler ile arşiv belgelerinden, XVII ile XVIII yüzyıllarda hareketli bir ticaret mekânı olan iplik pazarının varlığını ispatlamaktadır. 1697'de, İplik Pazarı'ndan yıllık olarak 1200 akçelik gelir elde edildiği idari kayıtlarda bulunmaktadır (Karagöz 2013: 1-28).

Malatya Geleneksel Dokumaları ve Kanatlı Kilimleri

Malatya il genelinde ve çevresinde köklü dokumacılık sanatını ve iş kolunun varlığını tarihi yazılı kaynakların idari mülki kayıtlarından aktarılan araştırma sonuçlarından öğrenmekteyiz. Yörede görülen geleneksel el dokumalarını, kirkitli-mekikli dokumalar halinde iki başlıkta toparlamak ve değerlendirmek mümkün olmaktadır. Kanatlı kilim dokuma veya bez dokuma olarak bilinen kalın büküm iplerle yapılan, düz boyuna şeritli mekikli dokumalara da yörede kanatlı-perde olarak tanımlama yapılmaktadır. Günümüzde de Yeşilyurt ilçesinde turistik amaçlı dokunan ve geçmişte oldukça rağbet gören damalı çarşaf ve çizgili çarşaf dokumalarını evlerde bulunan tezgâhlarda küçük gelir elde edilen zanaat iş kolu olarak görmek mümkündür. Çizgili veya cızgılı şerit dokumalar benzer kanatlı

tanımlamasıyla bezayağı tekniğinde dokunan örtülerdir. Çırmıhtı/Çırmıktı bezi olarak halk tarafından ifade edilen çarşaflik dokumalar ise kadınların üst giyimi ve bir nevi örtünme maksadıyla kullanılmıştır. Orta yaş üstü kadınların geçmişte vazgeçilmez dış giyim parçası, günümüzde nadiren görülmektedir. Arapgir ilçesine ait Manusa dokumalarının ise köklü tarihi geçmişi üzerine bilgilere, literatürde rastlanmakta ve ipek yolu ticaret ağında önemine değinilmektedir. Anadolu dışındaki birçok merkeze İpek Yolu vasıtasıyla sipariş dokumalar yapılmış, yörede ve çevre illerde ise aranılan ipekli pamuklu jakarlı dokuma türleriyle özellikli kumaşlar haline gelmiştir. Manusa kumaşları şehrin ticari ve iktisadi yapısındaki önemi tarihi kaynaklarda özellikle belirtilen ve aynı zamanda Osmanlı saray dokumaları arasına girebilen yapısal özellikler taşımaktadır. Motif ve desen özellikleri ile tamamen yöreseldir. İlçede koruma altında olan tarihi konakların bahçe katında görülebilen taş oyma haşıl çanakları geleneksel yöntemlerle dokunan bu kumaşların her aşamasında ayrılan ve kendi içinde gelişme gösteren küçük birer iş kolu yapılanmasına neden olmuştur. Manusa dokumaları; Anadolu coğrafyasında nadir olarak görülen çukur tezgâhlar da dâhil olmak üzere, ahşap yapıdaki kamçılı tezgâhlarda, evlerin zemin katında tavandan sabitlenen kaidelerden oluşan el yapımı ahşap tezgâh düzeneklerinde dokunmuştur. Ahşap yapıda gücülerin, kamçının hareketi ile mekiği hareket ettirmesi ve pedalların gücü çerçevelerini hareket ettirmesiyle desenleri oluşmaktadır. El yapımı araç gereçlerin kullanıldığı muazzam düzenekli ahşap tezgâhlar el sanatları bakımından önemlidir ve bu tezgâhlarda dokunan desenli yöresel dokumalar geçmişte oldukça rağbet görmüştür. Hayranlık uyandıran doğal malzeme üretimi ve kullanımı yanında, özgün motif desen dili ile Manusa dokumaları yörenin öne çıkmasına büyük katkıda bulunmuştur. Evliya Çelebinin perde olarak notlarında yer verdiği bezayağı renkli dokumaların yörede dokunduğu bilinmektedir. Yanı sıra kirkitli dokumaları ile öne çıkan Arapgir ilçesi dokuma pazarında perde kilimleri ile bilinmektedir. Arapgir’ de mekikli veya kirkitli dokumalar ensiz tabir edilen şeritler halinde (perde- pencere- şak- kanat tanımlamalı) dokumaların elde dikiş tekniğinde birleştirilmesiyle büyük boyutlu örtüler olarak kullanılmıştır. Malatya il merkezinde aşiret dokumaları tanımlamasıyla; Akçadağ’ın özellikle Ören köyü, Kürecik köyü halıları, Doğanşehir’in palas kilimi ve sandıklısı başta gelmek üzere diğer tanımlamalar; kanatlı, şak, pencere kilimleri doğal-kökboyalı ve çok renkli desen yapısıyla öne çıkmaktadır ve dokuma piyasasında bilinmektedir. Her ilçesinde ve hatta köylerinde farklılıklarıyla ilgi uyandıran geleneksel el dokumalarına günümüzde rastlamak olasıdır. Dokumalarda görülen bu çeşitliliğin oluşmasında kentin coğrafi konumundan kaynaklanan, tarihi göçlerle gelen yerleşimcileri barındırması, tarihi ve zengin köklü kültürel farklılıkların birikimleri etkilidir diyebiliriz. Malatya kirkitli dokumaları içinde halılardan önce gelen, kilim dokumaları, yayla aşiretlerinde kıl çadırların, bezayağı tekniğinde basit düz kilim dokumalarından başlamaktadır. Renksiz kara kıl çadırın içine girildiğinde ise yaygı dokumalarla karşılaşmakta, yüklükler yanında çuval dokumalar ve perde dokumalar ile renkler artmakta ve dokumalar çeşitlenmektedir. Aşiret kilimlerine perde, şak, kanatlı tanımlamalarıyla renkli ve karmaşık desenler hakimdir. Kanatlı-şak- pencere gibi tanımlamalarla bilinen yöresel kilim dokumaları Malatya’ya ait tarihi bilgiler veren ticari hayatın anlatıldığı kaynaklarda perde dokumalar olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Malatya Kanatlı Kilimlerinde Teknik Özellikler

Malatya ve yöresi kilimlerinde desen ve motif özellikleri incelendiğinde; Anadolu’da görülen ve genel kilim dokumalarına ait bilgilerin yer aldığı literatür verilerinde belirtilen orta desen madalyon tanımlaması Kanatlı kilimlerin motif ve desenlerin de kullanılmamaktadır. Bu desen büyük motifler halinde sıralı bağlantılı olarak deseni oluşturmakta ve yörede göl veya sandık olarak ifade edilmektedir. Göl motifi geometrik şekillerde daha çok çokgen olarak kullanılmaktadır. Sandıklı tanımlamasıyla görülen deseni oluşturan birim motifler geometrik ve birbirine bağlantılı bütünü oluşturmakta ve her

sınırın çevresi birkaç kez sıralanmış çerçevesi kenetleme tekniğinin çoğunlukla kullanılmasıyla oluşturulmuş, diğer kilimlere göre çok renkli desen yüzeyine sahiptir. Kare şeklinde olan sandıklı kilimlerin bir bölümüne yörede dokuyucular tarafından dolap ismi tanımlaması da yapılmaktadır. Kilimlerde görülen aynı orta desenlemelerin Akçadağ ilçesi ve köylerinde göl olarak yerleşim birimindeki su kaynaklarından dolayı olduğu belirtilmektedir. Kilimlerde çoğunlukla sandık deseni etrafında serpmeler olarak dokunan, stilize dört yapraklı geometrik şekilli ve gül olarak adlandırılan küçük motifler bulunmaktadır. Ancak kimi köylerde benzer kilim desenine ait bu motiflere dokuyucular tarafından kuş ismi verilmektedir. Yöredeki el dokuması halılarda desen içinde yer alan Akrep, koçboynuzu olarak adlandırılan asimetrik kıvrımlara sahip motiflerin benzeri kilim dokumalarında geometrik hatlarla dokunduğu görülmektedir. El dokuması kilimlerde kullanılan ipliklerin, eski tarihli örnekleri yörede toplanan bitkilerden elde edilen doğal boyama yöntemleriyle renklendirilmiştir. Haslık derecesi ve ton farklılıklarıyla oluşturulan desen geçişlerinin dokumaya ayrı bir zenginlik kattığı izlenmektedir. Yöresel kilimlerin bir bölümüne özellikle Yazıhan ve Doğanşehir ilçesinde halı desenlerinde de görülen “Yedi dağ çiçeği” ismi verilmektedir. Bu kilimlerde dokuyucunun motif ve deseni halılarda görülen stilize çiçek motiflerinin geometrik olarak aktarılmaya çalışılmasından ve motifleri isimlendirme gayretinden oluştuğu görülmektedir. Turuncu tonlarda ipliklerin desenlerde ağırlıklı kullanılmasıyla (Dirican aşiret kilimlerinde de yer almaktadır) elde edilen küçük motifler çiçek olarak betimlenmekte, köylerde yaylalardan ve dağlardan toplanan bitkilerden elde edilen kök boyalarla ipliklerin boyanmasından motif desen tanımlamaları arasında bağlantı kurulduğu dokuyucular ifade edilmektedir.

“Dirican gözü ak kilim”, “Sandıklı/Göllü kilim”, “Arapgir’in Yıldızlı Bar” kilimlerinde desenlerin ticari isimleri dokuma pazarında bilinmektedir. Dirican aşireti Sandıklı desenli kilimlerinde çoğunlukla zemin bağlantılı dikdörtgen veya kare bölümlerin bağlantılarından oluşmakta, her bölüme sandık adı verilmektedir. Sinan kilimlerinde ise kenar suyu renk geçişli geometrik dörtgen bağlantılıdır. Erberk’e ait dokuma motif tanımlamalarını içeren katalogda; Malatya yöresinde görülen kilimlerin zengin sözsüz anlatım diline sahip olduğunu izlemekte, bu görsel öğeler yani motifler üzerinde durulmaktadır. Katalogda yer alan motif ve desen diline ait diğer Anadolu kilimlerinde görülen tanımlamaların içinde Malatya kilim dokuma örneklerine ait tespit edilen motif desen benzerliği görülmektedir. Özellikle, diğer dokumalarda kullanılan kuş, koçboynuzu, kurtağzı, pıtrak, bereket, yıldız, hayat ağacı, nazarlık, göz, parmak, sandık, çengel, ejderha (canavar ayağı), elibeline (kocakarı- büyükana), tarak (stilize bitkisel- stilize şematik, stilize hayvan figürleri gibi), motifleri de göze çarpmaktadır. Birebir tanımlamalar ile kilimler yüzeyinde deseni oluşturan; el, taraklı, sandıklı, ağaç, kuş, koçboynuzu motifleridir ve renk farklılıkları mevcuttur. Malatya kilim dokumalarını desenlerine göre; palaz/palas kilim, sandıklı kilim, dirijan gözü ak kilimi, dirijan ve Sinanlı köylerinde görülen yedidağın çiçeği kilim, harar- yayma kilimi, cızgılı/çıbıklı kilim, şak-kanatlı, pencere kilim gibi isimler ile dokuyucuların tanımladıkları görülmektedir. Kilimlerde deseni oluşturan motifler sessiz anlatım diline ait göstergelerin ifade edilmesidir. Sandık motifli kilim sahibinin yöredeki maddi konumunu dile getiren bir zenginlik göstergesidir. Sandıklı kilimlerde geometrik desenlerin sayısı en az üç, en fazla sekiz olabilmektedir. Sandıklı kilimlerin dokumasının bir evde görülmesi o evde bulunan genç kıza ait olan maddi zenginliğin göstergesi ve sahip olduklarının ifadesidir. Çeyizinde bu kilime sahip olan genç kız için evlilik süresince koruma altında olduğunu öncesinde ve sonrasında, ailesi tarafından koruma altında olacağı maddi bir gösterge sunmaktadır. Sandıklı motif, maddi olarak güçlülük sembolüdür. Canavar izi veya canavar ayağı motif korku ifadesidir. Döngü veya nık desen motif; iplik eğirme aletinin başında yer alan ve ipliğin sarıldığı metal çengele yörede “nık” denilmektedir, mutluluğu da ifade etmektedir. Pıtrak, tarlada ekin için bereket sembolüdür ve tahıl çuvallarında sıklıkla kullanılmıştır. Ağaç motifi kilimin

çerçevesi sayılabilecek kenar motiflerinde yer alan çengel motiflerinin sıralı bağlantılı dokunmasından oluşmaktadır. Ağaç uzun ömürlü olmayı da ifade etmektedir. Büyükanca, kadınana, gocaana tanımlamaları ile elibelinde motifinin, evin büyüğü olan yaşlı kadını veya gelin için eşinin annesi anlamlarına gelen ve evin idaresini yürüten, baskın gücünü ifade eden, koruma sembolünü betimleyen motiftir. Tarak ve küpe motifinin yer aldığı çeyizlik dokumalara ait motiflerdir. Gözü ak desenli kiliminin bulunduğu eve nazar değmez olarak tanımlanmaktadır. Kilim dokumalarda inançların, günlük yaşam nesnelere, bölgesel görülen doğaya ait belirteçlerin stilize veya şematik motif olarak desenleri oluşturduğu görülmektedir. Yöresel tanımlamaların yer aldığı dokumalara ait belirteçlerle ticari pazarda alıcısına ulaşmaktadır. Bölgede yeni doğan bebeklerin bir süre sonra ilk yaşını doldurduktan sonra kesilen ilk saçlarının kilim dokuma iplerine eklenerek birlikte dokunması ilgi çekicidir. Bu dokumalar saç kesilen bebeğin büyüdüğünde çeyizliği olarak saklanmaktadır. Evlerde yaygı veya serimlik olarak kullanılan kilim dokumalarda, kullanıldığı evi olumsuz enerjiden, kemgözden uzak tutacağı inancı ile İslam dininin inançlarına ait Hz. Fatma'nın eli, kem göz ve koçboynuzu motifleride görülmektedir.

Kanatlı Kilim dokumalarında kullanılan araç ve gereçler ile dokuma teknikleri

Malatya kanatlı kilim dokumalarının geçmiş yıllarda, dikey sarma tezgâh, dikey germe tezgâh ve yer tezgâhları kullanılarak dokunduğunu, günümüzde ise germe ahşap ve sarma demir tezgâhların kullanılması ile nadir olarak üretildiğini görmekteyiz. Deseni oluşturan renkli geçiş iplikleri atıldıktan sonra atıkları kirkit ile sıkıştırılır. Kirkitlerin tamamı ahşap veya demirden olmakla birlikte sapların ahşap olduğu kirkitlerde mevcuttur. Uzun saplı dişkit adı verilen sıkıştırma aletinin uç kısmı dar ve kısa tarama uçlarına sahiptir. Atkı ipliklerini sıkıştıran kirkitler yapı ve şekillerine göre yörede dokumacılar tarafından; uzun dişkit, hapi, kirkit, tarak, tanımlamalarıyla bilinmektedir. Basılı kilim kataloglarına ait bilgilerde yer alan motif desen özellikleri Malatya kilim örnekleri bakımından incelendiğinde benzer tekniklere ait bilgiler elde etmekteyiz. Yörede cecim kilim dokumaları yatay tezgâhlarda olur (Malatya,2000). Acar'ın açıklamasından, Malatya kilimlerinden seyrek motifli cecim örneği üzerinden; 30-40cm. boyutlarındaki şeritler halinde dokuma parçalarının dikilerek bir araya getirilmesi ile oldukça büyük ebatlı perdeler ve örtülerin elde edildiği yönünde bilgiler edinilmektedir, benzer ifadeye gezgin Evliya Çelebi'nin anlatımlarında yer verilmiştir. Dar enli oldukça uzun ve şerit olarak tanımlanan bu dokumalara yörede kanat veya şak denilmektedir. Kimi köylerde de pencere, şaklı, galt denilmektedir. Ahşap tezgâhta yapılan eski tarihli bu örneklerin enlerinin küçük tutulması tezgâh yapısından kaynaklıdır. Kolaylıkla taşınan sökülüp kurulabilen ve yer kaplamaması bakımından tercih edilen küçük tezgâhlarda muntazam göz alıcı güzellikte ince dokumaların boylarının oldukça uzun olması ve dokunan her parçanın elde dikiş ile bir araya getirilerek büyük boyutlu serimlik kilimlere dönüşmesi ve adının kanatlı perde veya şak olarak tanımlanması ilgi çekicidir. Eski evlerde makat olarak tanımlanan ahşap oturma düzenekleri bulunmaktadır. Dar ve tüm odanın duvarlarına bank benzeri yerleştirilen düzeneklerin üzerine kanatlı kilim dokumaları serilmektedir. Eski köy evlerinin mutfak olarak kullanılan bölümünde yer alan büyük boyutlu cıgılı kanatlı kıl dokuma tahıl çuvalları (yayma- harar) içindeki buğday ve yan ürünü tahılların korunduğu bilinmektedir. Evin yüklük olarak tanımlanan odalarında ve yine yünden elde yapılan yorgan ve döşeklerin yer aldığı sabit ahşap düzeneklerin üzerinin kapatılması amacı ile serimlik olarak dokunan perdeler kanatlı kilimlerdir ve çok renkli olarak dokunmuş ve yün ipliğindedir.

Kanatlı kilim dokumalar arasında yer alan atkı yüzü sık motifli cecim dokumanın, geçmişte tahıl koruma amaçlı çuval olarak dokunduğuda belirtilmektedir. Atkısız düz sumak dokuma, balıksırtı sumak dokuma kentin ilçelerinde dokunmaktadır. Acar'ın kilim kataloğunda yer alan dokuma teknikleri

hakkındaki genel bilgiler ile yöredeki dokuma teknikleri benzer özelliktedir ve atkı yüzü kilim dokumanın teknik tanımlanmasında yörede görülen verev atlamalı geçme teknikleri mevcuttur. Bu teknik tanımlamalar;

İlikli kilim; çözgü ipliklerinin arasına bir alttan- bir üstten, geçirilen ve çözgüleri örtecek şekilde yerleştirilen değişik renkteki atkılar, bezayağı doku ile kendi motiflerinin sınırlarından geri döner ve renk dönüşlerinde sınırdan yarıklar oluşur. Bu kilim türü yörede yarma/yarıklı ismiyle bilinir. Bu dönüş sırasında, dikine ilik meydana gelmektedir. 1 cm. yi geçmeyecek yarık-ilik şeklinde tasarlanan desenlerde kilim devam ettirilmektedir. Türkiye’ de bu kilim türü her yörede izlenilmektedir, bilgisine yer verilmiştir.

İliksiz, dikey çizgi olmayan kilimlerde ise; iliklerin meydana gelmemesi için desen iplikleri atılırken dikey çizgilerden kaçınılmakta ve genellikle çaprazlık ve enine yollu çizgilerin oluşturduğu desenler dokunabilmektedir (Acar, 1982: 47).

Eğri atkılı kilim dokumasında; normal olarak atkılar dikey çözgüler arasından geçirilirken, enine düz bir hat halinde kirkitle baskı verilir. Atkılar kirkitle bu türde bastırılırken desenine göre dokumanın bazı yerlerinde baskı kuvvetli, bazı yerlerde baskı hafif şekilde kirkitle uygulanır. Böylece dokuma içinde çözgülerden inen atkılarının desenle uyum gösteren bir eğrilik yaparak çözgülerin içinden geçmesi kolaylaşır. Desende köşeli olmayan geometrik desenler kıvrımlı yuvarlak hatlar bu şekilde dokunarak elde edilmiş olur (Acar, 1982: 47; Soysaldı,2009:98).

Normal düz atılan atkılarının arasına ek atkı sıkıştırılması yönteminde; öncesinde muntazam olarak atılmış ve kirkitle sıkıştırılmış atkılar üzerine yeni bir desen motif atkısı geçirilerek sıkıştırılması ile desenler ilerlemektedir. Arkasından bu atkılarının üzerine de birkaç sıra ara atkılardan atılır. Bir diğer teknikte ise motif sınırlarından dönen farklı renkteki atkılarının karşı motifle kesiştiği yerde sınırdan iki kez çözgü teline dolanarak kendi etrafında motife dönerken yarık (iliklerin) oluşmaması amaçlanır. Motif ve deseni oluşturan iplikler renklerle sınırlar oluşturmaktadır. Kendi alanında gidip gelerek farklı renkteki atkılarının dönüşü tamamladıktan sonra diğer motif sınırında kenetlenip geriye dönüş yaparak, kenetleme oluşturması, desenlerin aynı zamanda ilerlemesini sağlamaktadır.

Sarma konturlu kilim dokumalarında; deseni oluşturan atkılar arasında meydana gelen boşlukların ve yarık-iliklerin aynı renkteki bir çerçeve ipliğinden, arada kalan çözgüleri, basamak yaparak tek tek, yukarıya doğru dikey yolda ilerlemesi ile çapraz veya enine sarılmasından dokumanın yüzeyinde oluşan desenlemedir. Bu desen iğne ile işlenmiş nakış misali makine dikişine benzeyen çerçeve oluşturan çizgilerden meydana gelmektedir. Anadolu’nun her bölgesinde yöresinde bu tekniğe rastlamak mümkündür (Acar, 1982:65; Soysaldı, 2009:154). Eğri atkılı konturlu kilim dokumalarında desenlerin arasında geniş boşluklar bırakılmaktadır. Bu boşluklarda desenin kenarına paralel bir şekilde çözgülerin arasından geçirilerek ayrı renkteki iplik ile bir sınır yapacak şekilde kontur deseni ortaya çıkarılmaktadır. Kilim dokuma tekniği içinde yer alan ve tanımlanan; cicim- zili ve sumak dokuma teknikleri ile de bezayağı zemin dokuma üzerine renkli ipliklerle desen işlenmiş görüntüsü elde edilmektedir ve kilim sınıflandırmasında yer almaktadır (Acar, 1982: 48).

Malatya ve çevresinde görülen yöresel özellikli kanatlı kilimlerinde dokuyucuların betimledikleri; yarma (ilikli) kilim, düz baskı kilim (iliksiz), sumak sarma kilim, çizgili/cızgılı/ çubuklu kilim dokuma teknik ve desenlemeleri kullanılmaktadır. Yarma ve harar kilim olarak tanımlanan ve oldukça büyük çuvallar olarak dikilen boyuna çizgili kilim dokumalar geçmişte buğday ve tahıl konulmak üzere dokunmuştur. Tahıl çuvalları iki boy olarak dokunmuştur. Saklama amaçlı dokunan ve büyük olanlar yayma veya harar olarak bilinmektedir, orta boy olanlar harmandan taşıma amaçlı ve mutfak içinde kullanılmak üzere dokunanlar küçük boyutludur ve sırtta taşınabilen dokuma kulplara sahiptir. Malatya’da kullanılan kilim dokuma tezgâhları geçmişte tamamen elde şekillendirilmiş ahşap yapıdadır.

Yayma ve harar kilimler, yer tezgâhı olarak basit tahta aparatlar üzerine çözü çekilmesi ve dokuyucunun çözü üzerinde yer alan ve dokuma boyunca hareket ettirdiği seyyar akşap oturmalık üzerinde oturarak dokuduğu boyuna yollu şerit desenli dar enli dokumalardır. Bu ensiz dokumalar çibıklı olarak bilinmektedir. Keçi kılının çizgilerde kullanılması yün veya pamuktan dokunan kısımlara güve girmesini önlemektedir. Dokuma şeritler kanatlı kilimlerde olduğu gibi çuvallarda da elde dikiş ile birleştirilmektedir. Dikilen her parça (perde şeritler) büyük boyutlu yayma veya harar olarak tanımlanan çuvallara da dönüşmektedir. Yüklük örtülerinde nakış tanımlamasıyla renkli desenler mevcuttur. Yörede ayrıca ahşap sarma tezgâh ve ahşap dikey germe tezgâh kullanılmıştır. Günümüzde ahşap ve metal içerikli veya tamamen metalden sanayi üretimi tezgâhlar görülmektedir.

Kanatlı Kilim dokumada kullanılan gereçler

Kilim dokumaların eski tarihli örneklerinin, çözülerinde keçi kılı ve yün eğirme iplik kullanılarak dokunduğu görülmektedir. Yakın tarihli günümüz örneklerinde ise çoğunlukla çözüler pamuk ipliği kullanılarak hazırlanmaktadır. Atkılar yani deseni oluşturan renkli iplikler, geçmişte tamamen yün eğirme ipliklerden oluşmuştur. Günümüzde pamuk ipliklerde kullanılmaktadır. Kanatlı kilimlerde başlangıç ve bitişteki saçakların geçmiş tarihli örneklerde uzun ve saç örgülü olması yöresel ayrıcalıktır. Günümüzde saçaklar kısa ve düz bağlamalıdır. Kilimlerde kullanılan iplikler küçükbaş hayvanlardan elde edilen keçi kılının ve koyunyününden elde edilen, doğal kökboyama yapılarak renklendirilen ipliklerdir. Yörede toplanan çiçekli bitkiler veya köklerden elde edilen bitkisel doğal boyalar ile yün çilelerin boyanması yapılmış ve dokumalarda kullanılmıştır. Keçi kılından elde edilen kara çadır olarak tanımlanan dokumaları doğal renkte ve yağlı görünümündedir. Yayla göçerleri, özellikle Dirican Aşireti ve uzak köy yaylalarında bu çadırlar yaz aylarında kullanılmıştır. Kıl çuval dokumalarında keçilerden elde edilen genellikle siyahın, kahverenginin ve grinin doğal tonlarına rastlanmaktadır. Tamamı keçi kılından yapılan kilim çözülerinde saçaklar oldukça uzun ve saç örgülü, doğal görümlü parlak renktedir. Kök boya kullanılarak boyanan yün ipliklerinde renkler yöreye has özellikleri ön plana taşımaktadır ve kilim pazarında Arapgir başta olmak üzere turuncu renk yoğunluğu görülmektedir. Genel olarak kilimlerde turuncu ve tonları, siyah, sarı, mavi, bordo, açık kırmızı ve kırmızının tonları kullanılmıştır. Diğer hakim renkler gri, kahverenginin tonları, lacivert ve beyazdır.

Örnekleme Analizi Gözlem Fişleri

Örnekleme 1 Resim 1:

Akçadağ/Malatya kanatlı kilim.

İnceleme Tarihi : 16.09.2020

İlgili Koleksiyon : İnci Aral

Yöresi : Malatya- Akçadağ.

Boyutları : Tek kanat 70x3.46cm.

Kullanılan Malzeme : Çözü; keçi kılı. Atkı; koyun yünü.

Süsleme desen ve motifi: Geometrik, stilize hayvan

Boya Özelliği : Kök boya ve kimyasal mordan.

Durumu : Kullanılabilir/ uzun saçaklar kesilmiş, mevcut boy 1cm.

Kompozisyon : Kanatlı, şak olarak tanımlanan kilim, iki parça halinde dokunmuştur. Her kanat eni 70cm.dir. Birleştirildiğinde 1.40 cm. eninde ölçülmektedir. Kenar suları, kilimi enine ve boyuna çevreleyen; kelebek veya yıldız olarak tanımlanan motiflerinin sıralı ve renkli kullanımı ile

dokunmuştur. Orta zemin sandık desenlerine geçişte siyah zemin üzerine canavar ayağı motifi ve yengeç motifi dokunmuştur. Orta zemini; beş adet sandık deseni doldurmaktadır. Sandıklar birbirine, nık/çengel motifinin yer aldığı konturlarla bağlanmaktadır. Bu bağlantılar arasına döngü olarak adlandırılan yengeç ve akrep motifleri yerleştirilmiştir. Her iki kanat birleşme yerlerinde pıtrak ve elibelinde (gocagarı/ böyükana) olarak tanımlanan motifler dokunmuştur. Birer adet tarak ve koçboynuzu kenar sularında kullanılmıştır. Turuncu renk ağırlıklı ve tonları zeminde kullanılmıştır. Yarma olarak tanımlanan (ilikli) dokuma tekniği uygulanmıştır. Saçaklar siyah (beyaz kırçılı değil) keçi kılından ve 24 cm. uzunluğunda örgülüdür. Malatya gözü ak veya yedi dağ çiçeği olarak desen tanımlaması yapılan; tek Şak/Kanatlı kilimleri, yüklük örtüsü olarak mutfakta veya evin hayatındaki yazlık sedirde (makat) örtüsü olarak kullanılmaktadır. Dokuyucunun yaşı ve verdiği bilgilerden, yaklaşık olarak 116 yıllık kanatlı kilim örneğidir.

Resim 1. Malatya Akçadağ kanatlı kilim.

Örneklem 2 Resim 2:

Akçadağ/ Malatya Cecim kilim-tek kanat

İnceleme Tarihi :16.09.2020

İlgili Koleksiyon :İnci Aral

Yöresi :Malatya/Akçadağ

Boyutları :1.40x4.75cm.

Kullanılan Malzeme :Çözü; pamuk. Atkı; koyun yünü.

Seçilen Konu :Geometrik, stilize bitki ve stilize hayvan desenleri

Boya Özelliği :Doğal boyama ve kimyasal mordan.

Kompozisyon: Çizgili kilim örneği, tek kanat olarak iliksiz, zili ve sumak teknikleri kullanılarak dokunmuştur. Çizgiler; düz yollu, pıtrak, kadın ana (elibelinde), tarak, küpe motiflerinin enine tek sıralı ve birbirinin tekrarı olarak dokunmuştur. Bordo, sarı, siyah, gri ve yeşil renkler eşit kullanılmıştır. İkinci kanat dokunmamıştır. Birleşim yeri kenarsuyu dokunmadan bırakılmıştır. Çok renkli bu dokumada desen iplikleri arka yüzeyde muntazam bir şekilde dokuma içine gizlenerek kapatılmıştır. Saçaklar, uzun ve saç örgülü dokunmuş ancak kullanıcı tarafından kesildiği ifade edilmiştir. Dokuyucunun yaşı ve verdiği bilgilerden, yaklaşık olarak 114 yıllık kanatlı kilim örneğidir.

Resim 2. Malatya Akçadağ kanatlı cecim kilim-tek kanat

Örnekleme 3 Resim 3:

Arapgir/ Malatya Yıldızlı Bar kanatlı kilim

İnceleme Tarihi :16.09.2020

İlgili Koleksiyon : İnci Aral.

Yöresi: Arapgir/ Yukarı Ulupınar/Malatya

Boyutları :1.65x5.75 cm.

Kullanılan Malzeme :Çözü; keçi kılı. Atkı; koyun yünü.

Desen :Geometrik.

Boya Özelliği :Doğal boya ve kimyasal mordan.

Kompozisyon :Çizgili, kanatlı kilimde kenar suyu dokunmamıştır. İliksiz düz dokuma üzerinde zili tekniğinde desenleme yapılmıştır. Sıralı düz renkte çizgiler, tarak, yıldız motifleri birbirinden bağımsız, aralıklı olmayan düzende yan yana dokunmuştur. Turuncu ve tonları, siyah, açık kahve, bordo ve gri renkler kullanılmıştır. Belirgin, oldukça uzun saçaklar, siyah ve bej renkte keçi kılıdır. Saç örgülü ve bağlamalıdır.

Resim 3. Malatya Arapgir bar kanatlı kilim.

Literatür ve kaynak kişi bilgilerinden elde edilen verilere uygun olarak evlerden ve koleksiyonerlerden ulaşılan il merkezli kanatlı kilim örnekleri içinden seçilerek, yapım malzemesi ve teknik özellikleri öne çıkan on beş adet örnek görseli araştırma metnine aktarılmıştır. Örnekler 19 ve 20. Yüzyıla tarihlenmektedir. Metinde üç adet görsele ait gözlem ve değerlendirme açıklama fişieklenmiştir. Yapım teknikleri içinde malzeme bilgisi ve kullanılan araç gereçlere ait iki görsel yer almaktadır. Örnekler tek kanat, çift kanat desenli ve desensiz kanatlılar grubunda olup bir adet örnek yakın tarihli dokumadır.

Sonuç ve Tartışma

Malatya kanatlı kilim dokumalarının değerlendirmesi yapıldığında; Anadolu coğrafyasında görülen diğer kilim dokumalardan edilen belirgin özellikleri bulunmakla birlikte dokuma teknikleri bakımından ortak özellikler taşıdıkları görülmektedir. Genel teknik özellikler arasında sayılan tezgâhların yapısı ile kullanılan araç ve gereçlerin yapısı bakımından ortak görünmekle birlikte, şekil olarak farklı özelliklere sahiptir. Malatya kilim dokumalarının öne çıkan unsurları; renkleri, dokumada kullanılan motifleri, motiflerin meydana getirdiği yüzey desenleri, yöresel motif desen anlatım dilidir. Malatya kilimlerinde yazılı kaynaklarda yer alan genel kilim dokuma tekniklerinden; seyrek motifli cicim 30-40 cm. iki yollu veya üç yollu (kanatlı) parçaların dokunarak tezgâhtan çıkarıldıktan sonra, elde dikilerek birleştirilmesinden oluşturulan büyük boyutlu perde ve örtüler dokunmuştur. Renkli dokumalar döşemelik olarak çizgili düz dokumalar ise yüklük örtüsü harar ve palas olarak dokunmuştur. Yine yüklük örtüsü olarak dokunan ve atkı yüzü sık motifli cicimler, atkısız balıksırtı ve düz sumak dokuma tekniği çuvallar, yayma ve serimlik olarak dokunan ilikli ve sarma konturlu kilimlerde görülmektedir. Malatya kilim dokumaları motif ve desenlerine göre palaz/palas kilim, sandıklı kilim, gözü ak kilim, yedi dağ çiçeği, harar, palas-z, çizgili, kanatlı (şak, pencere) kilim gibi isimlerle tanımlanmaktadır. Kilimlerde kullanılan hakim renkler; turuncu zemin ağırlıklı, siyah, sarı, mavi, kiremit kırmızısıdır. Diğer renkler ise gri, kahve tonları, kırmızı tonları, lacivert ve beyazdır. Motifler dokuyucuların betimlediği sıklıkla; su yengeci, canavar izi-ayağı, sandıklı, kem göz, taraklı, bereket, nık-çengel, diken-pıtrak, Fatmanın eli, koca ana- elibelinde, koçboynuzu, ağaç olarak isimlendirilmiştir. Malatya kilimlerinde görülen yayla kültürüne has özellikler, Doğu Akdeniz Bölgesi kilim renkleriyle büyük benzerlik göstermektedir. Sarıkeçili Yörük dokumaları ile benzer desen özelliklerine sahiptir. Dirican Aşireti kıl çadırı dokumaları ile Yörük çadırı benzerdir. İçel Mut yöresi kilimleri ile Malatya kanatlı-şak kilimlerinde görülen renkler ve motifler ile turuncu renk hakimiyeti benzer özelliktedir. Malatya el sanatları arasında yer alan el dokuması kanatlı kilimlerde desen motif özellikleri kendi içinde ortak ve benzer tanımlamalar içermektedir. Genellikle yedi dağın çiçeği olarak tanımlanan serpme desenli halıların motiflerinin, yörenin kilimlerde geometrik kompozisyonlar olarak tanımlanmakta ve dokunmaktadır. Dirican gözüak kilimi, Sinan, Arapgir şak kilimleri dokuma pazarında bilinmektedir. Kilim dokumalardaki saçak boylarının uzun ve saç örgülü olması yöresel özelliklerdendir. Kilimlerin geniş geometrik desen motiflerinden oluşan kenar sularına sahip desenin yüzeyi kaplaması dikkat çekici özellikleridir. Malatya kilim dokumaları genel özelliklerini bütünüyle koruyamasa da günümüzde, kamu ve özel ortaklı işletmelerde ve yaygın eğitime bağlı kurslarda, turistik işletmelerde sipariş usulü yaşatılmaya çalışılmaktadır. Merkezden uzak ilçelerinde ve köylerinde eski ahşap tezgâhlarda köy evlerinde, ticari amaç taşımayan el dokumalarının devam ettiği görülmektedir. Kanatlı kilim örnekleri ise küçük ebatla ve tek kanat olarak dokunmakta, perde özellikli zarif nakışlı geçmiş örnekleri yansıtan dokumalar bulunmamaktadır. Günümüzde sürdürülebilir el sanatları arasında yer alan yöresel özellikli kilim dokumalarının değişen beğeni ve istek doğrultusunda sipariş desen yozlaşmalarıyla sadece el zanaatı özelliğine istinaden yapıldığı görülmektedir.

Yörede kadınların evlerinde de üretimini yapabildikleri maddi kazanç elde ettikleri dokumalardandır. Geçmişte bu sanat ihtiyaçları karşılamak amacıyla üretilirken günümüzde projelerle kamu kurumları tarafından desteklenerek üretilmeye çalışılmaktadır. Koleksiyonlarda ve evlerde görülebilen kanatlı kilim dokumaları arasından seçilen benzer olmayan örnekler üzerinden teknik yapısı incelenmeye çalışılmış ve örneklerin görselleri metinde yer almıştır. Malatya kanatlı kilim dokumalarının eski tarihli ve günümüz örnekleri incelenerek günümüz dokumalarına yansıyan motif ve desenlerin ortak özellikleri sayıca azda olsa tespit edilmiştir. Ticari dokuma işletmesine ait kilimlerde görülen renkler ve desenler sipariş isteklerine göre şekillenmektedir. Geçmişte kullanılan atkı ve çözgü ipleri çoğunlukla yün ve keçi kılından yapılan kilimler, günümüzde çoğunlukla çözgü pamuk, atkılarının yün iplik olduğu dokumalardır. Geçmişte kanatlı kilim dokuma ipliklerinin renklendirilmesinde kök boya kullanılmış, günümüzde ise kimyasal boyalar kullanılmaktadır. Çözgülerin keçi kılından eğrilen çok katlı bükümlerde olduğu, saçak boylarının oldukça uzun bırakılarak tezgâhtan çıkarıldığı ve saç örgülü olduğu görülmüştür. Kanatlı kilimler sarma tezgâhlarda, germe ahşap tezgâhta ve nadiren yer tezgâhlarında dokunmuştur. Geometrik desenli kilim dokumalarında, arka yüzünden dokuma incelendiğinde kaliteyi belirleyen atkı yüzeylerindeki geri dönüş düzeni ve motif bitiminde muntazam şekilde kapatılan boşluklar görülmektedir. Her desen kendi motif birimi içinde birbirinden bağımsız renkli motiflerden meydana gelmektedir ve bu titiz göz alıcı güzellikte bir düzenlemedir. Kullanılan baskın renklerin tonlamalarının kullanılmasıyla turuncu, siyah, sarı, mavi, bordo, kiremit kırmızısı öne çıkan renklerdir. Diğer renkler ise gri, kahve, kırmızı, lacivert, beyazdır. Kanatlı kilim dokumalarında inançlarla ilgili tanımlamalar görülmektedir. Dokuyucu ve kilim sahiplerinden elde edilen bilgilerden biride, köylerde eski bir gelenek olan ve kilimlerde halılarda görülen uygulama ile yeni doğan bebeklerin yaşını doldurduğunda ilk kez kesilen saçlarının kilim dokuma ipliklerine eklendiğidir. Çocuğun çeyizi olarak saklanan dokuma büyüdüğünde el değiştirmektedir. Kilim dokuyucuları tarafından oturdıkları evi nazar ve kemgözden uzak tutacağı inancı ile belirli motifler tüm dokumalarda kullanılmaktadır. Koçboynuzu ortak kem göz motifidir. Pıtrak ve sandık çokluk bereket motifi olarak kullanılmıştır. Kocakarı motifi yaşanan evi koruma, güç ve bereket motifi olarak kullanılmıştır. Kanatlı kilimlerin geçmiş tarihli örneklerin tamamına yakınında küçükbaş hayvanlardan elde edilen beyaz ve siyahın tonları eğrilmiş keçi kılıdır. Deseni oluşturan atkı iplikleri koyun yününün eğrilmesi ve boyanmasından elde edilen keleplerdir. Pamuk ipliği kilim dokuma renkli ipleri arasına basma atkı olarak ara geçişlerde kullanılmaktadır. Kullanılan renkler yöresel özelliği ortaya koyar nitelikte canlı, zemini kaplayan sarı ve turuncu tonlarının hakim olduğu motif ve desen düzenlemelerinden oluşmaktadır. Turuncu baskın renk, siyah kontur renk, sarı, mavi, bordo ara dolgu rengi, kiremit kırmızısı kenar suyu, gri iç dolgu rengi, kahve, kırmızı, lacivert ve beyaz genellikle kullanılan renklerdir. Kilimler serimlik, çeyizlik, örtü-perde olarak dokunmaktadır. Özellikle; sandıklı kilim ile yedi dağ çiçeği kilim aşiretlerde çeyiz amaçlı dokunmaktadır. Taşınabilir kültür varlıklarımızdan biri olan Malatya kanatlı kilim dokumalarına ait örneklerin geleceğe aktarılabilmesi için kamu ve özel girişimlerle, yöreye özgü kanatlı kilim örneklerine ait envanter- katalog çalışması ve müze koruması gerekliliği öneriler arasındadır.

Resimler

Resim 4. Malatya Arguvan/ kanatlı şak kilim (Şerafettin Yamancan 2021).

Resim 5. Malatya Akçadağ çizgili üç kanat palas (şak-perde) kilim (Serkan Akkuş 2021).

Resim 6. Malatya Arapgir çift şak/kanatlı kilim.

Resim 7. Malatya Akçadağ tek kanatlı cecim (şak-perde) kilim (Serkan Akkuş 2021).

Resim 8. Malatya Arapgir tek şak kanatlı kilim.

Resim 9. Malatya Arapgir cızgılı-çibıklı palaz-palas kanatlı kilim

Resim 10: Malatya kilim: 92x196cm. Konya koyunoğlu müzesi (Ayşe Yavuz 2021)

Resim 11. Malatya Akçadağ (şak-perde) sumak –sarma kilim (Serkan Akkuş 2021).

Resim 12. Malatya Doğan yol kanatlı kilim (Serkan Akkuş.1965 ninesinden).

Resim 13. Malatya kanatlı kilim. Konya- Koyunoğlu müzesi 19.yy.(Ayşe Yavuz).

Resim 14. Malatya kanatlı kilim. Konya- Koyunoğlu müzesi 19.yy.(Ayşe Yavuz).

Resim 15. Kürecik kök boyama yüklük küçük örtü kilim 19.yy.(Aral Arşivi).

Resim 16. Boyama öncesi çile iplik sarma döndergeç, kök boyalı yün dokuma iplikler(Yamanca dokuma atölyesi Aral Arşivi).

Resim 17. "şe" yün tarakları- "taşı" yün eğirme(ip büküm) aleti(Yamanca dokuma atölyesi Aral Arşivi).

Kaynakça

- Acar, B.(1982). Kilim, Cicim, Zili, Sumak Türk Düz Dokuma Yaygıları, Eren Yayınları, İstanbul.
- Aksın, Ahmet. Karakaş, Erdal (1996). "Nüfus İcmal Defterine Göre 19.Yüzyılda Arapgir", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 2, s.175. Elazığ.
- Aral, Songül (2008). "El Dokuması Halı Üretimi Yapan Atölyelerde çalışma Ortamlarından Kaynaklanan Sorunlar",14.Ulusal Ergonomi Kongresi, KATÜ Bildiriler Kitabı, Cilt I, Trabzon: KATU Yayınları.
- Aral, Songül (2014). "Malatya Yastık Halılarında Teknik Özellikler", Arış, Halı, Düz Dokuma, Kumaş, Giyim, Kuşam ve İşleme Sanatları Dergisi, Özel Sayı5, Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Aral, Songül (2019). Güzel Sanatlar Alanında Araştırma Ve Değerlendirmeler, Chapter 7: Malatya Dokumaları (Halı ve Kilimde Teknik Özellikler). Gece Akademi, Ankara.s.115-138
- Aral., Songül (2019). Malatya Geleneksel Dokumalarında Görülen Hayvan Betimlemeli Motif Örnekleri. Uluslararası Beydağı Sosyal Ve Beşeri Bilimler Kongresi Bildiri Kitabı. İksad. S.137-155.
- Aral., Songül (2021). "Arapgir Kanatlı Kilimleri". Al-Farabi 10th International Sosyal Bilimler Kongresi, İksad. 16-17 Kasım 2021 Malatya-Arapgir (Sunulan Basılmamış bildiri).
- Aslanapa, Oktay (1987). Türk Halı Sanatının Bin Yılı, İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Buğur, Ergün (2006). Malatya Müzesi'nde Bulunan Halılar. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Aytaç, Çetin. (1980). El Dokumacılığı, Milli Eğitim Yayınevi. Ankara.
- Çelebi, Evliya (1988). Seyahatname 3-4 (Haz. Mümin Çevik), İstanbul: Üçdal Neşriyat, s.434.
- Çelebi, Evliya (2013a), Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi - 1, 1-6. Kitaplar, 4. Kitap (Bağdad, Basra, Bitlis, Diyarbakır, Isfahan, Malatya, Mardin, Musul, Tebriz, Van),Hazırlayan: Seyit Ali Kahraman,Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Çelebi, Evliya (2013b),Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi - 1, 1- 6. Kitaplar, 1. Kitap (İstanbul), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Çolak, Hüseyin (1964). Malatya, Malatya: Evin Matbaası, s.12-21.
- Dengiz, Makbule., Erdoğan, Zeynep (2008). "Pişinik Yastık Halısı" 38.Icanas (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi) Maddi Kültür, Ankara.
- Deniz, Bekir(2000). Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Doğanay, Rahmi (2000). "1930-1945 Dönemi Doğu Anadolu'da Uygulanan Sanayi Politikaları", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 2, Sayfa: 223-230, Elazığ.
- Durul, Yusuf (1969). Baraj Gölü Çevresi Dokuma Sanatları, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları.
- Elibüyük, Mesut (1983).1560 Malatya Tahrir Defteri, Ankara.
- Gögebakan, Göknur (2002).16. Yüzyılda Malatya Kazası, Malatya: Malatya Belediyesi Kültür Yayınları.
- Güllüoğlu, Hakan (2016). Malatya Yöresi Manileri, 2015-2016 Malatya İlçe Merkezi Mahallelerinde kaynak kişilerle görüşme ve belgeleme derleme çalışmaları, Malatya.
- Güllüoğlu, Hakan., Şahin, Hüseyin (2018). Malatya Kürecik Halıları, Basılmamış Yöresel Derleme Araştırmaları.
- Karagöz, Mehmet (2013). "Malatya'nın XVII.- XVIII. Asırlarda Ticarî Hayatı", İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, s. 1-28.

- Karakaş, Erdal (1996). "Arapkir'in Kuruluş ve Gelişmesi", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.8.S.1.s. 14.Elazığ.
- Kaya, Mehmet (2016). Cumhuriyet Öncesi ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Bursa'da **El Sanatları**. Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi.C.1S1.s. 54-56.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijhar/issue/52029/678467>
- Malatya İl Yıllığı (1967). Ankara.
- Malatya (1968). İlimizi Tanıyalım Malatya.
- Malatya İl Yıllığı (1973). Ankara.
- Malatya Valiliği (1992). Malatya Motifi. Ankara.
- Malatya İl Yıllığı (1996). Ankara.
- Malatya Belediyesi Başkanlığı 1986-1987 Çalışma Raporu (1987).s.21. Malatya.
- Oğuz, Mevlüt (1985). Başlangıcından Osmanlıların Fethine Kadar Malatya Tarihi, s.23-36. İstanbul.
- Soysaldı., Aysen. (2009). Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri, AKM yayınları, Ankara.
- Soysaldı, Aysen. Aral, Songül (2014).“Burdur-Kapaklı Köyü Halılarının Teknik ve Desen Özellikleri” Art-e Sanat Dergisi,Cilt1,Sayı1,s.15–28.(erişim: <http://dergipark.gov.tr/sduarte>).
- Şakacı Bilge Kağan(2016) Evliya Çelebi ve Malatya. Dumlupınar Üniversitesi İibf Uyes Dergisi. s.30-47.Kütahya.
- Yalçinkaya., E.(1940). Muhtasar Malatya, Tarih ve Coğrafyası, s.13.İstanbul.
- Yınanç, R.,Elbüyük,M.(1983) Kanunî Devri Malatya Tahrir Defteri (1560): Ankara.
(erişim:<http://sumerbank.blogspot.com/2008/07/sumerbank>).
(erişim:<http://www.sumerholding.gov.tr/tr/kurumsal/sirket/tarihce.aspx>).
(erişim:<https://www.turkiyegazetesi.com.tr/Genel/a78368.aspx>).
(erişim:<http://sumerbank.blogspot.com/2008/07/sumerbank>).
(erişim: <http://www.sumerholding.gov.tr/tr/kurumsal/sirket/tarihce.aspx>).
(erişim: <Http://Malatyahaber.Com/Haber/Oysa-Ne-Guzel-Baslamisti/Editörü İsmet Yalvaç'ın Notu>).
(erişim: <http://www.malatyaguncel.com/%E2%80%A6-ve-S%C3%BCmerbank-yikiliyor-8235h.htm>).

Kaynak Kişiler

- Güllüoğlu., Hakan. Derlemeci. İl Kültür Turizm Müdürlüğü. Sözlü Görüşme. 16.12. 2017. Malatya.
- Şenkal., Tülay. Dokumacı. Atölye Sözlü Görüşme. 09.08.2021. Malatya.
- Yamancan., Şerafettin. Dokumacı. Atölye Sözlü Görüşme.28.10.2019. Battalgazi-Malatya.

Extended Abstract

We learn from the literature that the samples of our Kirkitli weavings, which are included in the Traditional Turkish Handicrafts, show different technical characteristics according to the regions in Anatolia. Malatya rugs, which stand out in the Eastern Anatolia region with their known historical examples, which are known in the market with their differences among Kirkitli hand-woven weavings, can be found in many museums as well as in foreign collections. One of the distinguishing and prominent indicators of Malatya rug weavings from other rug weavings in the Anatolian geography is that it is woven in large sizes. The fact that different motifs and patterns are seen in traditional rug weavings in Turkey, with vivid color transitions in Malatya samples, stands out in the weaving market.

In terms of the loom structure used, the tools and equipment used, Malatya rug weavings have the same characteristics as Anatolia, and they have a unique richness in terms of the dominance of the

motif pattern language with its unique expressions in the region. Malatya rug weaving according to their patterns; It is known that it is defined by names such as palaz/s rug, chested rug, white eye rug, harar rug, sticky/zipline rug, winged (sak, window) rug. The main purpose of the study; It is important to transfer the technical features of Malatya hand-woven winged rugs, which are not sufficiently included in the literature, to the text, in terms of contributing to the studies to be done in the field. A technical analysis of the qualitative research findings was tried to be made on the winged kilims selected as samples among the traditional rug weaving universe, which can be determined in the city center of Malatya, on the basis of the information obtained from the source people. Examples are from the 19th century. Historical information about Malatya traditional weavings can be accessed from field studies obtained from interdisciplinary studies. In these sources, which include the geopolitical characteristics of the region, Malatya's being a settlement on important trade routes and the existence of a commercial life related to hand weaving are mentioned. "There are various information about where the name of Malatya came from, it is stated that Malatya was said as Melide in Assyrian sources and Maldiya during the Hittites. The Assyrians who dominated the city after the collapse of the Hittite Empire (1190 BC), then the Urartians, Persians, Alexander the Great and his heirs, the Slevkos, who took over the whole of Anatolia, changed this name to Milidya, Melid, Melidi, Meliddu (Oguz 1985:5-6). This information is important in terms of determining and level of weaving in Malatya. The existence of a bazaar and yarn market in Malatya with a significant income is one of the important information about commercial weaving. In the upper left corner of the 27th page of the Malatya şer'iyye register of 1657; 150 pieces of hallaç record information is an important document belonging to weaving in the 17th century. Moreover; Evliya Çelebi for the Malatya bazaar: "There is a well-kept and beautiful sultani bazaar. There are all kinds of valuable items." In the explanations of historical documents about the bazaar in Malatya; It is known that there are two famous bazaars with the name of Horse Bazaar and Yarn Bazaar. 1-The Yarn Market supports the knowledge that weaving is a developed business line in Malatya. From this information and archive documents given by Evliya Çelebi; XVII. and XVIII. proves that the yarn market has been a lively and active trading place for centuries. It is also recorded that in 1697, the yarn market had an annual income of 1200 coins (Karagöz 2013: 1-28).

Rug weavings that come after carpets in Malatya kirkitli weavings, bristle tent simple rug weavings in highland tribes, colored and lined cecim mostly grain sacks, bed and sofa covers, palas and winged-shak rugs are defined as common features. Local rug weavings, known with definitions such as winged-şak-window, are mentioned as curtain weaving in historical sources that give information about Malatya. Although there are distinctive features that distinguish Malatya winged kilim weavings from other kilim weavings seen in the Anatolian geography, they have common features in terms of weaving techniques. The bench structure, which is among the general technical features, and the tools and equipment used seem to be common in terms of structure, but show different features in terms of shape. Certain motifs are used by the weavers of the rugs in all weavings with the belief that they will keep the house they live in away from the evil eye and evil eye.

The ram's horn is a common evil eye motif. Pitrak and chest were used as abundance motifs. The crone (grandmother) house was used as a motif of protection, power and fertility. In winged rugs, almost all of the past examples are goat hair with white and black tones obtained from small cattle. Weft threads are cuffs obtained from spinning and dyeing sheep's wool. Cotton yarn is also used as a step-horse in intermediate transitions. The colors used consist of motifs and pattern arrangements dominated by yellow and orange tones that cover the lively ground, revealing the local characteristic.

Orange, black, yellow, blue, burgundy, brick red, gray, coffee, red, dark blue and white are the colors used frequently. Kilims are woven as serims and dowry. The prominent elements in Malatya rug

weaving; It is the language of expression in colors, motifs used, patterns created by motifs, patterns and motifs. Among the general rug weaving techniques in the written sources in Malatya rugs; sparsely patterned sweetheart 30-40cm. Large-sized curtains and drapes are woven, formed by combining two-way or three-way (winged) pieces from the loom by weaving, and then sewing them together by hand. Colored weavings are woven as upholstery, and striped plain weaves are woven as harar and palas. Again, as the weft-faced, dense motif, cicim woven closet cover, plain sumac without weft and herringbone sumac technique were woven in sack weaving, and buttonhole and wrap-contoured rugs were woven as spreads. Especially; chested and sevendag flower rugs are woven for dowry purposes. In order to transfer the samples of Malatya winged rug weaving, which is one of our portable cultural assets, to the future, public and private initiatives, inventory-catalogue study of the local winged rug samples and the necessity of museum protection are among the suggestions.

Çatışma Beyanı

Makalenin herhangi bir aşamasında maddi veya manevi çıkar sağlanmamıştır.

Yayın Etiği Beyanı

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.